

Uniformen en onderscheidingstekenen van de Militaire Vrouwenafdeling

Met ingang van 1 januari dit jaar is de MILVA geheel geïntegreerd in de Koninklijke landmacht en bekleedt zij, met uitzondering van enkele gevechtsfuncties, dezelfde functies als haar mannelijke collegae.

Op 9 december 1981 werd in aanwezigheid van H.K.H. Prinses Margriet en haar echtgenoot afscheid genomen van de MILVA die tot op die datum bijna 38 jaar heeft bestaan. Opgericht in mei 1943 als Hulpkorps door het Londense Comité van het Nederlandse Rode Kruis, werd het korps op 20 december van dat jaar als Vrijwillig Vrouwen Hulp Korps in militair verband gebracht, daarbij eerst V.V.H.K., later V.H.K. genoemd.

Bij de oprichting in mei 1943 droeg het Vrouwen Hulpkorps het Engelse Rode Kruisuniform bestaande uit:

- a. Donkerblauwe jas, naar Engels voorbeeld gevoerd met rode stof (Rode Kruis-orde van St-John).
De jas werd rechts over links gesloten door middel van vier gladde zwarte knopen.
Om de jas een donkerblauwe stoffen koppel gedragen met een zwarte gesp.
- b. Een donkerblauwe rok.
- c. Verder een wit overhemd met vaste boord, zwarte stropdas, zwarte kousen, zwarte lage veterschoenen, donkerblauwe regenjas of overjas, een donkerblauwe baret, waarop boven het linkeroog het Rode Kruis-embleem, gedekt door de Koninklijke kroon.
- d. Een zwarte of bruine lederen tas met schouderriem.

Op de linkerbovenmouw van zowel de jas als de overjas en 16 cm van de schoudernaad verwijderd, het Rode Kruis-embleem gevormd door een rond zwart schild met een diameter van 65 mm, in het midden waarvan een rood kruis op een wit veld. Het witte veld omgeven door een 5 mm brede gele rand.

Op beide bovenmouwen van de donkerblauwe jas een Nassausblauw naamlint, waarop in witte kapitale letters het woord NEDERLAND (afb 1).

Bij het in militair verband brengen van het V.H.K. op 20 december 1943 bleef het blauwe uniform gehandhaafd, zij het dat de Rode Kruisemblemen vervielen.

Op de baret werd nu een geelkoperen Nederlandse leeuw gedragen zonder oranje ondergrondje en om de linkerbovenmouw een oranje armband waarop het Nederlandse Rijkswapen in zwart afgebeeld, e.e.a. volgens de bepalingen van de Vrijwillige Landstorm-beschikking en de Conventie van Genève (afb 2 + 3).

In april 1944 wordt het V.H.K. gekleed in het khakikleurige uniform zoals dit werd gedragen door de Britse vrouwelijke militairen van de A.T.S. (The Woman's Auxiliary Territorial Service). Dit uniform bestond uit een khakikleurige wollen jak-VT met linkse, z.g. 'blinde' sluiting, rok en lange broek, lage platte bruine veterschoenen, halfhoge bruine schoenen met webbing enkelstukken, groen overhemd met khaki wollen stropdas, zwarte baret met geelmetalen leeuw, groene kousen en wollen sokken.

Tevens een khaki webbing schouderetas, gascape en wollen overjas en voor chauffeurs een bruin lederen vest.

Het donkerblauwe uniform bleef wel gehandhaafd, nu echter als 'dagelijkse tenue' toen nog 'geklede tenue' geheten.

In 1946 werd hier een 'DT' mannelijk model aan toegevoegd met koperen leeuwknopen en bruine schouderstukken, waarop in koper de letters V.H.K.. Bij dit DT werd een khakikleurige kunstzijden stropdas gedragen. Het blauwe uniform kwam toen te vervallen. Om de schouderstukken van het jak-VT komt dan een bruin bandje, waarop in oranje-gele letters V.H.K..

25 april 1944, de uitvoeringsdatum tot militarisering van het korps,-tevens beschouwd als oprichtingsdatum, vervalt de oranje armband, die wordt vervangen door de 'mouwleeuw' zoals die al werd gedragen door de Nederlandse troepen in Groot-Brittannië. Tevens werden met ingang van 14 september 1944 voor het kader rangonderscheidingstekenen ingevoerd. Voor de 'Korpscommandant': 2 gouden banden ter breedte van 12 mm over de gehele breedte van de schouderstukken. De eerste band 1 cm, de tweede 4 cm van de mouwinzetnaad verwijderd. Beide banden aan weerszijden voorzien van een scharlakenrode bies ter breedte van 2 mm (afb. 4').

De 'Toegevoegd commandant': 1 gouden band voorzien van scharlakenrode biezen, de 'Groepscommandant' één gouden band ter breedte van 12 mm op 1 cm van de mouwinzetnaad een 'Ondergroepscommandant' een gouden band ter breedte van 6 mm op 1 cm afstand van de mouwinzetnaad.

Een 'Officier van gezondheid': één gouden band ter breedte van 12 mm, aan weerszijden voorzien van een scharlakenrode bies ter breedte van 2 mm, 15 mm boven de bies een verguld metalen aesculaap, grootste diameter 23 mm.

Een 'Gediplomeerd verpleegster' als ondergroepscommandant; boven de band een rond wit geëmailleerd plaatje, waarop een rood kruis.

Personeel beneden de rang van officier droeg functiegebonden onderscheidingstekenen. Een 'Administratrice' op de linkerbenenmouw een khakikleurige pat, waarop een lichtblauwe zespuntige ster, in het midden van de ster de letter 'A' in zwart geborduurd. Een 'Cantinewerkster' een zelfde ster, waarin een letter 'C' geborduurd en een 'Kookster' de ster met de letter 'K' (afb 5).

Een 'Chauffeuse' een khakikleurige pat waarop, een in zwart en wit geborduurd vierspakig stuurwiel.

Tot slot de 'Assistent-verpleegster' en 'Fourierster': respectievelijk op de schouderbedekking een rond wit geëmailleerd plaatje waarop een roodkruis en een khakikleurige kroon van klein model op de linkerbenenmouw.

Voor de donkerblauwe jas waren de emblemen op een donkerblauwe pat geborduurd. Een jaar eerder, op 23 februari 1942, was door de 'Bond van Nederlandse vrouwen in Groot-Brittannië' opgericht de 'Nederlandse Militaire Verpleegdienst' (N.V.M.V.), echter zonder militaire status. Dit personeel werd tewerkgesteld in het New Cross Hospital te Wolverhampton.

Beide korpsen, het V.H.K. en de N.V.M.V., werden in november 1944 verscheept naar het vasteland en gelegerd in Brussel, waarbij het N. V . M. V . daar tewerkgesteld werd in het voor Nederlanders ingerichte militair hospitaal en het V.H.K. tewerkgesteld werd in België en Zuid-Nederland voor rode kruis-werkzaamheden als ontsmetten, transport van medicamenten, levensmiddelen enz.

Gedurende deze periode werd door het V.H.K. op de linkerbovenmouw, onder de mouwleeuw, het embleem gedragen van het Britse 1e Legerkorps (afb 6).

23 februari 1945 werd het N.V.M.V. opgeheven en het 'Vrijwillig Nederlands Verpleegsters Korps der Landmacht' (N.V.K.L.) opgericht.

Dit korps heeft nu wel een commandant, doch nog steeds geen militaire status.

Het uniform van het N.V.M.V. was een z.g. 'wandeluniform', een marineblauw mantelkostuum met op beide bovenmouwen een eveneens marineblauw naamlint, waarop in oranje letter NEDERLAND geborduurd.

Bij dit mantelpak werd een hoog gesloten witte blouse gedragen, marineblauwe das en hoed, grijze kousen en zwarte lage schoenen. Als N.V.K.L. werd een groen naamlint gedragen waarop in oranje of gouden letters N.V.K.L. In april 1945 werd het N.V.K.L. naar Nijmegen verplaatst en tewerkgesteld in het Nebo-ziekenhuis.

Het V.H.K. vertrekt naar het kasteel Bouvigne te Breda.

Met een Ministeriële Beschikking van 29 januari 1945 werd besloten dat bij het V.H.K. officieren, onderofficieren en korporaals zouden worden ingedeeld, hetgeen tot gevolg had, dat er ook een wijziging kwam in de rangen en rangonderscheidingstekenen. M.i.v. 1 oktober werden deze nu gelijk aan die van het overige personeel van de Koninklijke landmacht. Voor de officieren werden dit sterren en balken op een lichtblauw patje voor de jas-DT en van oranje katoen op het jak-Vt.

Leden beneden de rang van officier droegen de rangonderscheidingstekenen 'Engels model' van Nederlandse aanmaak n.m.l. geweven in khaki stof (afb 7).

Met een Ministeriële Beschikking van 14 april 1948, nr 52, kwamen deze onderscheidingstekenen te vervallen en werden de onderscheidingstekenen ingevoerd die sinds november 1946 reeds in gebruik waren bij de Koninklijke landmacht (M.B. van die maand) n.m.l. de gouden, gele- en rode visgraat chevrons en metalen sterren en balken.

Een uitzondering werd gemaakt voor het verplegend en het overige medisch personeel. Dit personeel kreeg op de beide bovenmouwen op een afstand van 14 cm onder de schoudernaad een aesculaapteken in goud-, zilver- of bronskleurig metaal, waaronder één of meer, in dezelfde kleur als het aesculaapteken uitgevoerde, rechthoekige gladde plaatjes, in de lengte iets hol gebogen.

De plaatjes welke een kwaliteitsaanduiding waren, werden aangebracht op een afstand van 1 cm horizontaal midden onder het aesculaapteken en op een onderlinge afstand van 1/2 cm. Een gediplomeerd verpleegster een aesculaapteken in goudkleur met respectievelijk voor 1e klasse 4 strepen, 2e klasse 3 strepen, 3e klasse 2 strepen en 4e klasse 1 streep. Overig medisch personeel als diëtistes, apothekersassistenten, tandartsassistenten enz. een aesculaapteken in zilverkleur met klassen als hierboven.

Niet-gediplomeerd of niet-medisch personeel t.w. leerling-verpleegsters, verpleeghulpen enz. een aesculaapteken in bronskleur en 3 klassen (afb. 8).

Bij dezelfde Ministeriële Beschikking werd het uniform nu duidelijk beschreven, verviel het naamlint V.H.K., dat werd vervangen door een lichtblauw naamlint, waarop in gele zijde geborduurd 'VROUWENHULPKORPS'. Ook werden baret- en schouderemblemen ingevoerd, gevormd door twee gestyleerde, op elkaar geplaatste rozen (afb. 8a).

Het embleem is ontstaan na de rozenoorlog die in de middeleeuwen in Engeland woedde. De naam is ontleend aan de witte en rode roos, die door de elkaar bestrijdende partijen, de Yorks (wit) en de Lancasters (rood) op hun wapens werden gedragen.

Toen Hendrik VII in 1485 tot koning werd gekroond, plaatste hij in zijn wapen de twee rozen op elkaar, ten teken dat de partijen zich hadden verzoend. Deze wit-rode roos wordt 'Tudorroos' genoemd en is het symbool van het hedendaagse Britse Vorstenhuis.

Uit dankbaarheid jegens de toenmalige Britse koning heeft het V.H.K., dat zoveel gastvrijheid in Engeland had genoten, deze Tudorroos als embleem genomen.

Kleur ondergrond van het baretembleem was lichtblauw en het was van geweven katoen vervaardigd.

Met een Koninklijk Besluit van 30 oktober 1951, nr 25 werd opgericht de Militaire Vrouwenafdeling (MILVA) en als oprichtingsdatum aangenomen 25 april 1944.

Het V . H. K. en N. V. K. L. werden m. i. v. 1 november 1952 opgeheven. De Milva kreeg als onderafdelingen:

- Administratieve dienst;
- Verbindingsdienst;
- Luchtdoelartillerie;
- Geneeskundige dienst.

In mei 1953 volgde opnieuw een beschrijving van de temen van de Milva:

Een van fijn khakikleurige wollen stof jak- en rok-VT, khakikleurig overhemd, gebreide khakikleurige das, khakikleurige nylon kousen en lage bruine schoenen met vetersluiting. Bij de lange broek en halfhoge bruine schoenen werden bruinlederen of webbing enkelstukken gedragen.

Op beide bovenmouwen, tegen de schoudernaad, een naam lint waarop in kapitale letters het woord MILVA, letters en ondergrond in de volgende kleuren: voor de staf en administratieve dienst gele letters op licht nassausblauwe ondergrond, verbindingdienst witte letters op donker nassausblauwe ondergrond, luchtdoelartillerie ponceaurode letters op zwarte ondergrond en de geneeskundige dienst witte letters op groene ondergrond.

Het baretembleem op dezelfde gekleurde ondergrond als was aangegeven voor de verbindingdienst, luchtdoelartillerie en geneeskundige dienst. Staf en administratieve dienst een zwarte ondergrond. Officieren en Adjudant-onderofficieren droegen een ondergrond van fluweel.

Maart 1954 werden de kleuren van de staf en administratieve dienst licht nassausblauw. Bij de jas-DT, voorzien van patjes in dezelfde kleur als het ondergrond baretembleem, werd door officieren en onderofficieren een bruin vilten hoed gedragen, waarvan de achter- en zijkant was opgeslagen. Voor officieren voorzien van een état-majorband, voor onderofficieren met ribband, aan de voorzijde een van gouddraad geborduurd hoedembleem klein model (afb. 9).

Voor de onderafdeling geneeskundige dienst werden nieuwe rangen en rangonderscheidingssteken vastgesteld, te dragen op de groene patjes van de jas-DT, zomerteune en witte jasschort.

Op het jak-VT werden de rangonderscheidingssteken rechtstreeks op de kraag en op de bovenmouw gedragen (afb. 10).

Rangen:	Hoofd-Milva geneeskundige dienst der 1e klasse:	majoor
	Hoofd-Milva geneeskundige dienst der 2e klasse:	kapitein
	Hoofd-Milva geneeskundige dienst der 3e klasse:	eerste luitenant
	Hoofd-Milva geneeskundige dienst der 4e klasse:	tweede luitenant
	Adspirant-Hoofd-Milva geneeskundige dienst:	vaandrig
	Milva geneeskundige dienst der 1e klasse:	sergeant-majoor
	Milva geneeskundige dienst der 2e klasse:	sergeant
	Milva geneeskundige dienst der 3e klasse:	korporaal
Stand:	Milva geneeskundige dienst der 4e klasse:	soldaat

(Koninklijk Besluit van 16 juli 1952, nr. 28)

In de jaren 1953, 1955 en 1956 wordt de Milva gereorganiseerd, waarbij m.i.v. 15 december 1956 de Milva bestaat uit de onderafdelingen Algemene dienst en Geneeskundige dienst, met als ondergrond baretembleem respectievelijk licht Nassausblauw en groen. Bij de reorganisatie van 1956 kreeg de onderafdeling Geneeskundige dienst een nieuw rangenstelsel:

Rangen:	Hoofdofficier-Milva geneeskundige dienst der 3e klasse:	majoor
	Officier-Milva geneeskundige dienst der 1e klasse:	kapitein
	Officier-Milva geneeskundige dienst der 2e klasse:	eerste luitenant
	Officier-Milva geneeskundige dienst der 3e klasse:	tweede luitenant

	Adspirant-Officier-Milva geneeskundige dienst:	vaandrig
	Hoofd-Milva geneeskundige dienst der 1e klasse:	sergeant-majoor
	Hoofd-Milva geneeskundige dienst der 2e klasse:	sergeant
	Hoofd-Milva geneeskundige dienst der 3e klasse:	korporaal
Stand:	Milva geneeskundige dienst:	soldaat
	(Koninklijk Besluit van 20 juni 1956, nr. 36)	

In 1962 verandert het gehele uiterlijk van de Milva. Het uniform, veldtenue en dagelijkse tenue, is nu van blauw/bruin mêlé. Bij het VT horen een zandkleurig overhemd, lichtbeige gebreide das, topekleurige kousen en lage bruine veterschoenen. Hierbij wordt de zwarte baret gedragen.

Bij de dagelijkse tenue wordt in plaats van een stropdas een goudkleurige Tudorroos als broche op de blouse gedragen en wel op de sluiting van de boord.

De hoed is een Pilbox-model, gemaakt van een leverkleurig haarvilt, waarop aan de linkervoorkant een van gouddraad geborduurd hoedembleem (als het petembleem mannelijke militairen) op een ondergrond van bruin laken (afb. 11 + 12).

Op de schouderstukken van het jak-VT de tudorroos. De rangonderscheidingsteken voor de officieren AD en GD werden in verkleinde vorm op een blauw/bruine kraagpat gedragen.

Voor de officieren AD kleine zilverkleurige sterren en balken. De `chevrons' voor de Hoofdmilva's GD 1e, 2e en 3e klasse werden geborduurd op dezelfde stof als de jas. De chevrons voor de overige militairen beneden de rang van Adjudant-onderofficier ondergaan geen wijzigingen.

De laatste uniform verandering vond plaats in 1974, toen voor de Milva een nieuw dagelijks tenue werd ingevoerd en alle andere temen kwamen te vervallen.

Jas en rok in dezelfde kleuren als van hun mannelijke collegae, uni-bruinolijf en uni-khaki kamgaren.

Op de zandkleurige blouse wordt nu een uni-bruinolijfkleurige vlinderdas gedragen. Als schoenen bruine pumps. Voor de officieren AD werden kleine gouden sterren en balken ingevoerd, te dragen op de schouderstukken. Op de knaagpunten een verkleind model van de Tudorroos.

Bij dit tenue wordt sinds maart 1981 een uni-bruinolijfkleurige hoed gedragen waarop aan de voorzijde het metalen `petembleem' van de mannelijke militairen als aangegeven voor hun rang (afb. 13).

Na 1972 hebben de Milva's nog een korte periode gekend waarbij zij in uniform gekleed individueel een effen bruine paraplu mochten dragen.

Ingaande 1 januari 1979 werden geen nieuwe Milva's meer aangenomen, daar met ingang van 1 januari 1982 de Milva geheel zou zijn opgenomen in de rangen van de mannelijke collegae. Als 2500e en laatste in dienst gekomen Milva ontving de soldaat der 1e klasse Kennis op 28 april 1979 uit handen van de Commandant Algemene Dienst Milva luitenantkolonel A. M. T. Wind een gouden Tudorroos.

4 december 1980 werd door B.L.S. bepaald, dat vrouwelijke militairen van de Koninklijke landmacht, die behoord hebben tot de Milva, gerechtigd zijn tot het dragen van het korpsonderscheidingsteken als herinneringsembleem en wel boven het midden van een denkbeeldige rechter borstzak.

Door de integratie dragen nu alle vrouwelijke militairen de korpsonderscheidingsteken van de regimenten waarbij zij zijn ingedeeld en zo ook de rangonderscheidingsteken van de Koninklijke Landmacht.

Bronvermelding:

- Voorlopige kledingvoorschriften voor de Koninklijke Landmacht 1944, tweede en derde verbeterde uitgave.
- Voorlopig Kledingvoorschrift Vrijwillig Vrouwen Hulpkorps, MB 14 sept. 1944
- Tenuen voor vrouwelijke militairen van de Koninklijke landmacht 1977, VS 2-1595
- Legerorders, Landmachtorders 1940-1982
- Legerkoerier, jaargangen 1951-1982.
- Diverse nrs. Defensiekrant.
- Manuscript: `De onderscheidingstekenen van de Koninklijke landmacht 1912-heden'. M. Talens.